

Inhoud

Voorwoord van Cornald Maas	7
Inleiding	11
Het fenomeen songfestival	
1. <i>What's another year</i>	15
Al 60 jaar een ijzersterke formule	
2. <i>Insieme, unite Europe</i>	23
Liedjeswedstrijd voor verbroedering	
3. <i>Een beetje vrede</i>	32
Het Eurovisiepodium als politiek strijdtoneel	
4. <i>Power to all our friends</i>	45
De aantrekkingskracht van glamour en show	
5. <i>Merci, Jury!</i>	56
De eeuwige discussie over de puntentelling	
6. <i>Viva la diva</i>	68
De grootste show op aarde	
7. <i>White & black blues</i>	79
De heerschappij van blanke zangeressen	

8.	<i>Euphoria</i>	88
	Op zoek naar de gouden formule	
9.	<i>Let it swing</i>	98
	De muziekstijlen op het songfestival	
10.	<i>Ding-a-dong</i>	109
	De vreemde taal van het songfestival	
11.	<i>De mallemolen</i>	117
	Vaderlandse successen en flops	
12.	<i>Net als toen</i>	127
	Alle festivals van 1956 tot en met 2013	
	Bronnen en verantwoording	245

Inleiding

Het fenomeen songfestival

Een tv-show die al sinds 1956 bestaat en nog steeds tot de best bekeken programma's ter wereld behoort, dat moet een fenomeen zijn. Het Eurovisie Songfestival is zelfs een monument, want het is een van de langstlopende shows van de vaderlandse televisie. Terwijl de wereld in 60 jaar ingrijpend is veranderd, blijft de aloude liedjeswedstrijd tussen Europese landen een ijzersterke formule. Ruim honderd miljoen televisiekijkers stemmen één avond per jaar af op hetzelfde programma. De magie van Eurovisie is nog steeds niet uitgewerkt.

Het festival is verankerd in het collectief geheugen van de Nederlanders en hoort bij het dagelijks leven als een pot pindakaas. Het songfestival, wie is er niet oud mee geworden? Maar het is tegelijk een fenomeen met een groot imagoprobleem. De meeste Nederlanders hebben er een mening over en die is voornamelijk negatief, afwijzend en neerbuigend. Het is een show vol slechte muziek, waarbij de jurk belangrijker is dan het liedje en het land met de meeste vriendjes wint.

Het songfestival is al vele malen doodverklaard, maar een jaar later komt er toch weer een nieuwe editie. En weer kijken we er massaal naar en foeteren we vrolijk verder. Soms lijkt het alsof iedereen op die zaterdag in mei ervoor gaat zitten om samen eens lekker te schelden, te honen en te spotten. Als groepstherapie. Aanvankelijk deden we dat alleen in huiskamer of kroeg, nu ook met behulp van Twitter en andere social media.

Vijftien jaar geleden verbaasden mijn collega Hans Walraven en ik ons erover dat er in Nederland geen boek was over het fenomeen songfestival. We besloten het zelf te schrijven. *Dinge-dong, het Eurovisie Songfestival in de twintigste eeuw*, verscheen in 2000. Nu is er *Douze points, twelve points*.

Bij herlezing van het bekende 'roze boek' besepte ik hoe verouderd het

inmiddels is. In hoofdstuk 2 staat de zinsnede: ‘Ondanks de numeriek grote aanwezigheid van landen uit Zuid- en Oost-Europa is het hen nog niet gelukt een rol van betekenis te spelen. Het laatste decennium van de twintigste eeuw werd beheerst door de landen die het klappen van de zweep inmiddels kennen: Zweden, Noorwegen, Groot-Brittannië, Israël en vooral Ierland.’

Er heeft zich sinds 2000 dus een ware revolutie afgespeeld. Volgens veel critici is het songfestival juist een Zuid- en Oost-Europees feestje geworden. De landen die lange tijd Eurovisie hebben gedomineerd, zijn van het festival verdwenen (Luxemburg) of eindigen stevast in de achterhoede (Groot-Brittannië, Frankrijk en in mindere mate Ierland). Nederland staat met vier overwinningen nog steeds in de top tien aller tijden van het festival, maar heeft in de laatste negen jaar slechts één keer de finale gehaald. Wat is er gebeurd? *Douze points, twelve points* wil hier antwoord op geven.

Dinge-dong heb ik geschreven toen ik nog nooit op het Eurovisie Songfestival was geweest. Inmiddels heb ik er al een aantal keren als journalist mogen rondkijken. Daar is me duidelijk geworden hoe groots het circus is. Immense zalen die uitpuilen met tienduizenden bezoekers, een perscentrum met een kleine drieduizend journalisten uit de hele wereld en een indrukwekkend leger aan medewerkers en vrijwilligers. De modernste technieken zijn er samengebracht. Nieuwe technologieën worden er vaak als eerste getest en gebruikt. Het festival is het EK voor de liedjes. De organisatie is minstens zo veelomvattend.

Maar het belang is niet alleen het grootse karakter, ook de diepere betekenis is het waard te belichten. Het festival is meer dan een amusementsshow met extravagante jurken. Het is ook een belangwekkend evenement dat een duidelijke rol heeft gespeeld in de geschiedenis van Europa. Op universiteiten over de hele wereld is daar inmiddels veel onderzoek naar gedaan na 2000. Niet alleen Europese wetenschappers hebben zich ermee beziggehouden, ook Amerikanen zijn gefascineerd door het fenomeen.

Dit boek wil laten zien dat het festival invloed heeft gehad op de Europese eenwording, het is zelfs mede bedacht om de naties bijeen te brengen. Tijdens de Koude Oorlog gebruikt het Westen Eurovisie voor propagandadoeleinden. De show is zo populair in Oost-Europa dat het Oostblok

een eigen variant organiseert. Na de val van het IJzeren Gordijn wordt het songfestival voor de voormalige Sovjetstaten een uitgelezen mogelijkheid zich te profileren als deel van het nieuwe Europa. In teksten van liedjes is veelvuldig politiek bedreven. Soms leidt dat zelfs tot veranderingen. De afzetting van dictator Salazar in Portugal in 1974 wordt ingezet met een liedje van het songfestival. Enkele nummers zijn verboden omdat de boodschap te expliciet is. De conflicten in Noord-Ierland, het Midden-Oosten, Cyprus en Joegoslavië zijn ook op het Eurovisiepodium aan bod gekomen. Zelfs bij de puntentelling lijkt er soms sprake van hogere diplomatie, maar vaak heeft de vermeende 'vriendjespolitiek' veel diepere gronden.

In de huiskamer is het songfestival amusement voor het hele gezin, maar op openbare plaatsen verzamelen zich veel homo's en andere liefhebbers om het feestje samen te vieren. Onder de fanatieke aanhangers is het percentage homomannen erg hoog. Door de jaren heen heeft het festival een bijzondere aantrekkingskracht gehad op de homoscene.

Lange tijd is er een grote kloof geweest tussen de heersende muziekstijlen in de hitparade en goed scorende genres op het songfestival. Eurovisie heeft eigen wetten. Het Franse chanson maakt lange tijd de dienst uit, terwijl de rock-'n-roll en beat de popmuziek al lang beheerst. Engelstalige europop heeft nu de overhand op het songfestival. *Douze points* zijn *twelve points* geworden. Maar er zijn nog wel degelijk verschillen. Hiphop- en soulliedjes scoren nauwelijks, etnische stijlen worden geïntegreerd in de moderne pop en meestal wint uiteindelijk toch een blanke zangeres.

Douze points, twelve points belicht in twaalf hoofdstukken de onvermoe-de achterkant van het Eurovisie Songfestival. Het laatste hoofdstuk is een overzicht van alle festivals, met uitslag en een korte recensie.

Het songfestival verdient een serieuze beschouwing. Daarvan word ik me bewust als ik in 2010 kennismaak met de Amerikaanse wetenschapper Karen Fricker. Zij heeft samen met collega Milija Gluhovic een netwerk van sociologen, musicologen en specialisten op het gebied van gender- en theaterstudies uit de hele wereld om zich heen verzameld om het songfestival academisch en van vele kanten te belichten. 'Ik begrijp er niets van dat wetenschappers er zo lang over hebben gedaan om te begrijpen dat het Eurovisie Songfestival decennia geschiedenis bevat op het gebied van Eu-

ropese popmuziek, seksestudies en politiek. Het is een schatkist die we van vele verschillende kanten moeten bekijken om de betekenis ervan een beetje te kunnen begrijpen.’

Nederland heeft veel gescholden op de vermaledijde tv-show in al die jaren dat vaderlandse deelnemers zijn gestrand in de halve finales. Als na negen jaar popster Anouk eindelijk weer eens voor een plekje in de finale zorgt, staat het land op z’n kop. Gemiddeld kijken er ruim vier miljoen Nederlanders naar de finale op zaterdag 26 mei 2013. Tijdens het optreden van Anouk zitten bijna zes miljoen mensen voor de buis. Dat zijn kijkcijfers die te vergelijken zijn met de kroning van koning Willem-Alexander, enkele weken eerder.

Het songfestival, een fenomeen.